

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT
DYDDIAD	9 CHWEFROR 2017
PWNC	DIWEDDARIAD AR ADRODDIAD YR ASIANTAETH SAFONAU BWYD AR Y GWASANAETH GORFODAETH CYFRAITH BWYD A BWYD ANIFEILAIID YN YNYS MÔN
SWYDDOG ARWEINIOL	PRIF SWYDDOG GWARCHOD Y CYHOEDD – DAVID RILEY
SWYDDOG CYSWLLT	PRIF SWYDDOG GWARCHOD Y CYHOEDD – DAVID RILEY
<p>Natur a rheswm dros adrodd – Cyflwynwyd adroddiad yr Asiantaeth Safonau Bwyd ar y Gwasanaeth Gorfodaeth Cyfraith Bwyd a Bwyd Anifeiliaid yn Ynys Môn yn dilyn archwiliad a gynhaliwyd ym mis Gorffennaf 2014. Adroddwyd ar nifer o gasgliadau a arweiniodd at gyfres o argymhellion gan ddim archwilio'r Asiantaeth Safonau Bwyd. Ymatebwyd i'r rhain drwy Gynllun Gweithredu yn manylu ar y sylw a fyddai'n cael ei roddi i bob argymhelliad. Dychwelodd yr Asiantaeth Safonau Bwyd ar 15 ac 16 Medi 2016 i asesu'r cynnydd a wnaed gan y Gwasanaeth yn erbyn y Cynllun Gweithredu. Hwn yw'r adroddiad ar yr ymweliad diweddaraf gan yr Asiantaeth, gan gynnwys y Cynllun Gweithredu diweddaraf.</p>	

1. RHAGARWEINIAD

1.1 Mae gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB) y grym i osod safonau, monitro ac archwilio gwasanaeth gorfodaeth cyfraith bwyd a bwyd anifeiliaid awdurdodau lleol, a hynny'n unol â Deddf Safonau Bwyd 1999 a'r Rheoliadau Swyddogol ar gyfer Rheoli Bwyd a Bwyd Anifeiliaid (Cymru) 2009. Cynhaliwyd yr archwiliad o'r gwasanaeth bwyd a bwyd anifeiliaid yng Nghyngor Sir Ynys Môn dan Adran 12(4) y Deddf a Rheoliad 7 y Rheoliadau.

1.2 Cynhaliwyd yr archwiliad gan yr ASB yn ystod yr wythnos yn cychwyn ar 14 Gorffennaf a pharhaodd am 5 niwrnod. Bu'r ASB yn asesu cydymffurfiaeth yr awdurdod gyda'r "Safon". Mae'r Safon yn rhan o Gytundeb Fframwaith yr ASB gydag awdurdodau lleol. Mae'r Cytundeb Fframwaith ar gael ar wefan yr ASB yn : www.food.gov.uk/enforcement/enforcework/frameagree

1.3 Roedd yr archwiliad yn cynnwys rhoi sylw i drefniadau Ynys Môn ar gyfer darparu gwasanaethau glendid bwyd, safonau bwyd a gorfodi'r gyfraith bwyd anifeiliaid. Adain Gwarchod y Cyhoedd yn yr Adran Gynllunio a Gwarchod y Cyhoedd oedd yn gyfrifol am y swyddogaethau hyn ar y pryd. 'Roedd y gwaith yn cael ei wneud gan y timau lechyd yr Amgylchedd a Safonau Masnach.

1.4 Derbyniodd yr awdurdod yr adroddiad ffurfiol ar 21 Gorffennaf 2015 gan gynnwys y Cynllun Gweithredu .

1.5 Ailymwelodd y tîm ASB â'r Awdurdod ar 15 ac 16 Medi er mwyn asesu'r cynnydd a wnaed yn erbyn yr argymhellion a'r Cynllun Gweithredu y cytunwyd arno ym mis Gorffennaf 2015.

2. CYNLLUN GWEITHREDU'R AWDURDOD

2.1 Gellir crynhoi prif ganfyddiadau'r archwiliad gwreiddiol fel a ganlyn:

- Roedd yr awdurdod yn ddiweddar wedi adolygu ei strwythur rheoli er mwyn rhoi sylw i'r gostyngiad a ragwelwyd yng nghyllideb yr Adain Gwarchod y Cyhoedd am y cyfnod 2013-16.
- Roedd yr awdurdod wedi datblygu Cynllun Gwasanaeth Bwyd ar gyfer 2014/15. Nid oedd y cynllun hwn yn rhoi sylw llawn i'r nifer sylweddol o fusnesau yr oedd angen cynnal archwiliadau ynddynt o ran glendid bwyd, safonau a bwyd anifeiliaid. Mae angen darparu cymhariaeth o'r adnoddau staffio yn erbyn yr adnoddau staffio sydd ar gael i'r awdurdod er mwyn sicrhau bod adnoddau digonol ar gael i ddarparu lefel briodol o wasanaeth.
- Cadarnhaodd gwaith gwirio fod data-basau'r sefydliadau bwyd yn gywir yn gyffredinol a bod yr awdurdod wedi gallu anfon manylion electronig o System Monitro Gorfodaeth yr Awdurdod Lleol (LAEMS) i'r ASB.
- Nid oedd y trefniadau a nodwyd yn y Cynllun Gwasanaeth ar gyfer cyflawni rhaglen o archwiliadau cynlluniedig ar gyfer glendid bwyd, safonau bwyd a bwyd anifeiliaid yn cwrdd â gofynion Codau Ymddygiad y Gyfraith Bwyd a Bwyd Anifeiliaid. Ar adeg yr archwiliad, roedd nifer sylweddol o archwiliadau nad oeddynt wedi cael eu cynnal.
- O ran safonau bwyd a rheolaethau swyddogol ar gyfer bwyd anifeiliaid, nid oedd modd bob amser i'r archwilwyr sefydlu a oedd busnesau wedi cael archwiliadau ar yr adegau cywir oherwydd nid oedd y cynllun sgorio risg a ddefnyddiwyd yn cyfateb i hwnnw a nodwyd yn Codau Ymddygiad ar gyfer y Gyfraith Bwyd a Phorthiant. Roedd nifer sylweddol o sefydliadau bwyd anifeiliaid wedi cael sgôr risg heb archwiliad. 'Roedd hynny'n golygu, i bob pwrpas, ei bod yn hen bryd i nifer sylweddol o sefydliadau gael ymyriad.
- Yn gyffredinol, mae cofnodiadau glendid bwyd wedi cael eu cynnal a'u cadw'n ddigonol. Nid oedd cofnodiadau Safonau Bwyd a Bwyd anifeiliaid yn cael eu cadw'n ddigonol ac 'roedd nifer yn aml yn anghyflawn. Roedd hyn yn gwneud monitro mewnol effeithiol yn anodd a gall hyn gael effaith ar allu swyddogion i weithredu fesul cam.
- Roedd yr awdurdod wedi bod yn rhagweithiol o ran darparu cyngor a chanllawiau i fusnesau bwyd a bwyd anifeiliaid a hyrwyddo diogelwch bwyd gan ddefnyddio amryw o gyfryngau a digwyddiadau cyhoeddus.
- Roedd rhywfaint o dystiolaeth o waith monitro mewnol ar gyfer gwasanaethau glendid bwyd, safonau a bwyd anifeiliaid. Fodd bynnag, roedd angen eu datblygu ymhellach fel y gallai'r awdurdod ddilysu ei gydymffurfiaeth â holl elfennau'r Safon, y Codau Ymddygiad perthnasol, canllawiau a gyhoeddwyd yn ganolog a pholisïau a gweithdrefnau'r awdurdod ei hun.

2.2 O ganlyniad i'r casgliadau, cyflwynodd y gwasanaeth Gynllun Gweithredu yn rhoi sylw i'r holl argymhellion manwl yn adroddiad yr ASB. Dechreuodd y gwaith i fynd i'r afael â'r argymhellion, yn dilyn y sesiwn adborth anffurfiol a ddarparwyd gan archwilwyr yr ASB, ar 18 Gorffennaf 2014. Mae'r Cynllun Gweithredu wedi bod yn ddogfen 'fyw' ac mae wedi

cael ei diweddarau'n rheolaidd wrth i'r camau a gytunwyd gael eu cwblhau.

2.3 'Roedd y rhan fwyaf o'r argymhellion yn weithdrefnol eu naws. Fodd bynnag, erys pryder o ran yr angen i gael adnoddau staffio digonol i gynnal yr holl archwiliadau Glendid Bwyd a Safonau Bwyd angenrheidiol. Dengys dadansoddiad o'r baich gwaith fod bwlch o 1.5 o swyddogion amser llawn sef, un swyddog amser llawn i gynnal Archwiliadau Diogelwch Bwyd a 0.5 ar gyfer Archwiliadau Safonau Bwyd. Cynhelir Archwiliadau Glendid Bwyd ar y cyd ar draws Gogledd Cymru ac nid ydynt bellach yn dod o dan yr archwiliad gwreiddiol.

2.4 Mae'r gwasanaeth wedi bod trwy broses o drawsnewid ac fe ailstrwythurwyd y timau Gwarchod y Cyhoedd yn sylweddol ym mis Ebrill 2016 er mwyn mynd i'r afael â'r heriau a nodwyd. Mae'r newidiadau a wnaed yn dal i wreiddio ac er bod adnodd ychwanegol ar gael bellach i'r tîm Bwyd newydd mae yna waith wedi cronni a bydd angen cynnal yr archwiliadau hyn er mwyn dal i fyny.

2.5 Mae'r gwaith wedi cronni oherwydd absenoldebau staff hanesyddol nad yw'r gwasanaeth wedi gallu eu lliniaru trwy ddefnyddio staff dros dro. Bu'n amhosib defnyddio staff dros dro neu hyd yn oed staff asiantaeth dros y deunaw mis diwethaf. Fodd bynnag, mae'r gwasanaeth yn dal i fwriadu defnyddio adnodd staff ychwanegol am gyfnod o 12 mis i ddelio â'r baich gwaith sydd wedi cronni. Telir am yr adnodd o gyllideb y gwasanaeth ei hun. Ystyrir y bydd modd dal i fyny gyda'r gwaith archwilio yn ystod y 12 mis hwn ac y bydd y staff o fewn y tîm yn gallu ymdopi yn y dyfodol â'r galw ar yr amod na fydd y galw'n cynyddu yn y cyfamser.

2.6 Hwn yw'r canlyniad anochel ar adeg pan fo cyllidebau'n lleihau. Pan fo cynnydd yn y galw am archwiliadau mae'r gwaith dydd i ddydd yn disgyn ar ôl ac yn cronni. Nid oes unrhyw wydnwch wedi ei adeiladu i mewn i'r adnoddau staff cyfredol i allu ymdopi. Y camau lliniaru yw sicrhau y blaenoriaethir y defnydd a wneir o staff mewn ffordd sy'n seiliedig ar dystiolaeth a bod gennym weithlu hyblyg y gellir ei ddefnyddio yn y meysydd lle mae'r angen mwyaf. Mae'n bwysig ein bod yn cyfiawnhau'r hyn yr ydym yn ei wneud a hefyd yr hyn na allwn ei wneud i'r cyhoedd a'r busnesau yn Ynys Môn, yn ogystal â'r cyrff hynny sy'n craffu ar ein gwaith.

3. AILYMWELIAD YR ASIANTAETH SAFONAU BWYD

3.1 Ar 15 ac 16 Medi ailymwelodd yr ASB i asesu'n ffurfiol y cynnydd a wnaed yn erbyn yr adroddiad llawn. Roedd hyn yn cynnwys ymweld â'r safle ac maent wedi cynhyrchu adroddiad ar ffurf Cynllun Gweithredu wedi'i ddiweddarau. Gellir ei weld yn:

<https://www.food.gov.uk/enforcement/auditandmonitoring/2014/auditreports/isle-anglesey/angleseyaudit2014-0>

3.2 Mae'r adroddiad yn dangos bod cynnydd da wedi ei wneud gyda'r rhan fwyaf o'r camau y cytunwyd arnynt. Mae'r rhan fwyaf wedi eu "cwblhau" (22) neu gwnaed "cynnydd da" (10). Dim ond ar gyfer 4 y nodwyd "cynnydd cyfyngedig" ac nid oes yr un lle na chymerwyd unrhyw gamau o gwbl. Ni chynhaliwyd prawf ar 4 eitem gan na fu unrhyw weithgaredd yn y meysydd gwaith penodol hynny.

3.3 Y 4 eitem sydd angen y sylw mwyaf yw:

- I. Sicrhau bod y Cynllun Darparu Gwasanaeth yn cael ei ddatblygu ymhellach yn unol â'r Canllawiau Cynllunio Gwasanaeth.
- II. Sicrhau bod swyddogion yn cofnodi eu hasesiad o fwyd wedi'i fewnforio.

- III. Sicrhau y gweithredir cynllun graddio risg ymyriadau safonau bwyd sydd yn unol â'r cynllun a sefydlwyd o dan atodiad V y Côt Ymarfer ar gyfer Cyfraith Bwyd.
- IV. Sicrhau bod adroddiadau ar archwiliadau bwyd yn unol ag Atodiad 6 y Côt Ymarfer ar gyfer Cyfraith Bwyd a'u bod yn cynnwys y canlynol; Meysydd a archwiliwyd, y person a welwyd, enw'r Gweithredwr Busnes Bwyd, manylion uwch swyddogion, cyfeiriad yr ALI, teitl y swyddog archwilio ac amserlenni ar gyfer cydymffurfio.

3.4 Mae'r holl eitemau sy'n weddill yn cael sylw, yn arbennig ffurf y Cynllun Gwasanaeth. Bydd hyn wedi cael sylw erbyn cyhoeddi'r Cynllun Bwyd nesaf ym mis Ebrill 2017. Mae'r eitemau eraill yn ymwneud â'r wybodaeth ychwanegol y mae angen ei chofnodi yn ystod archwiliadau ac mae'r rhain eisoes wedi cael sylw.

3.5 Mae'r holl eitemau eraill sydd ar ôl yn cael sylw ac fe'u cwblheir erbyn Ebrill 2017. Mae'r ASB wedi dweud nad yw'n bwriadu dychwelyd i'r Awdurdod i roi sylw penodol i'r camau gweithredu sy'n weddill ond byddant yn cael sylw mewn unrhyw ymweliadau posib â'r Awdurdod yn y dyfodol.

4. CASGLIADAU

4.1 'Roedd Adroddiad yr ASB ar y Gwasanaeth Gorfodi'r Gyfraith Bwyd a Bwyd Anifeiliaid ar Ynys Môn yn dwyn sylw at y meysydd hynny y mae'n rhaid i'r awdurdod eu gwella er mwyn cwrdd â'r gofynion ar awdurdodau lleol i gwrdd â'r Safon ar gyfer Rheolaethau Swyddogol mewn perthynas â Bwyd a Bwyd Anifeiliaid

4.2 Mae'r awdurdod wedi cynhyrchu Cynllun Gweithredu i symud ymlaen gyda'r gwelliannau hyn ac fe'i cadarnhawyd gan yr ASB ym mis Gorffennaf 2015.

4.3 Mae'r Cynllun Gweithredu diweddaraf a luniwyd yn dilyn yr ail ymweliad ym Medi 2016 yn dangos fod cynnydd da wedi cael ei wneud hyd yma ac mae'r gwasanaeth yn rhagweld y gall gyflawni'r holl gamau gweithredu erbyn Ebrill 2017.

4.4 Mae'r gwasanaeth gorfodaeth Rheoliadau Bwyd Anifeiliaid bellach yn cael ei ddarparu ar sail gydweithredol ar draws Gogledd Cymru ac mae'n cwrdd â'r argymhellion a nodwyd yn adroddiad yr ASB.

4.5 Mae diffyg adnoddau staffio i gwrdd â'r targed o ran nifer yr archwiliadau Glendid Bwyd a Safonau Bwyd a gynhelir yn parhau i achosi pryder yn erbyn cyllideb sy'n gostwng ar gyfer y gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd. Fodd bynnag, mae camau'n cael eu cymryd i ddelio â'r baich gwaith sydd wedi cronni trwy gyflogi Arolygydd Glendid Bwyd am gyfnod dros dro.